

Jens Staubrand: Et par ord om Gentagelsen-Gentagelsen

Forfatteren og filosofen Søren Kierkegaard (1813-1855) var 30 år gammel, da han under sin anden rejse til Berlin i maj 1843 på et værelse hos en 'apoteker Lange' i Jägerstrasse i Berlin påbegyndte og senere samme år i København færdiggjorde bogen *Gentagelsen-Gentagelsen*, der handler om dæknavnet Constantin Constantius og hans tur til Berlin og om Constantin Constantius og dæknavnet Det unge Menneske og hans kærlighedshistorie.

I bogen, der udkom i midten af oktober samme år – og som er i to dele – , stiller Kierkegaard i første del gennem Constantin Constantius spørgsmålet om en gentagelse er mulig.

Og da Constantin Constantius' undersøgelse af gentagelsen i bogens første del er 'et forsøg i den eksperimenterende psykologi' – det er første dels undertitel – beslutter han sig for at rejse til Berlin, hvor han før har været. Han vil finde ud af, om en gentagelse er mulig og hvilken betydning den har, det vi sige om besøget til Berlin vinder eller taber ved at blive gentaget.

Som tænkt så gjort.

Efter Constantin Constantius' ankomst til Berlin haster han hen til 'apoteker Lange' i Jägerstrasse, hvor han før har boet – og jo både Französische Kirche og Neue Kirche, tager sig smukke ud fra hans værelsesvindue, men en gentagelse er ikke mulig idet værten 'apoteker Lange' har giftet sig og derfor må han nøjes med ét værelse mod tidligere to værelser.

Heller ikke et genbesøg i Königstädtischen Teatret, hvor han (hævder han) så et i samtiden populært lystspil, Jo-

hann Nestroys farce *Der Talisman, oder Die Schicksalsperücken* kunne indfri hans forhåbning om at en gentagelse var mulig. Han forlod teatret i skuffelse og tænkte: Der er slet ingen gentagelse til.

Et besøg hos konditor Spargnapani, der lå på Unter den Linden 50 og var en af Berlins talrige konditorier, der udover at være et samlingssted for udlændinge og studerende også var et samlingssted for unge forfattere, gik det ikke meget bedre. Den ellers gode kaffe smagte ikke Constantin Constantius, og han følte sig tillige utilpas fordi det trak og fordi solen gjorde det varmt og kvalmende at være i konditoriet.

Han besøgte restaurant Kafe Belvedere i Hinter der Katholischen Kirche 3, hvor han under den forrige rejse til Berlin var kommet næsten dagligt. Og her syntes en gentagelse mulig. Her i restaurant Kafe Belvedere, hvor i øvrigt værten var dansk gift, var, som Constantin Constantius siger, alt aldeles det samme, de samme vittigheder, de samme høfligheder, den samme deltagelse, lokalet aldeles det samme – kort 'det samme i det samme'. Men denne erfaring gjorde ikke Constantin Constantius glad, snarer tværtimod idet han tænkte: Forfærdelig tanke, her var en gentagelse mulig.

Dæknavnet, pseudonymet Constantin Constantius' rejse til Berlin i 1843 bygger biografisk på Kierkegaards rejser til Berlin i vinteren 1841-1842 og i 1843.

Under begge Kierkegaards ophold i Berlin besøgte han, som Constantin Constantius, konditori Spargnapani og restaurant Kafe Belvedere. Men Constantin Constantius har ikke set farcen *Der Talisman, oder Die Schicksalsperücken* på Königstädtischen Teatret i 1843. Den var nemlig ikke på repertoireet det år, men bygger på Kierkegaards oplevelse af stykket fra hans første rejse i vinteren 1841-1842, hvor stykket blev opført fjorten gange.

Under begge ophold i Berlin boede Kierkegaard hos 'apoteker Lange' i Jägerstrasse 57, der lå nær ved Gendarmenmarkt, hvor som nævnt Französische Kirche og Neue Kirche ligger. Under hans første ophold i Berlin boede han dog først et par måneder i et pensionat i Mittelstrasse 61, men flyttede i midten eller slutningen af december 1841 til Jägerstrasse fordi, som han skriver til vennen Emil Boesen, værten i Mittelstrasse 61 var 'en bedrager af en vært', uden at vi dog får at vide hvad han bedrog med.

I *Gentagelsen-Gentagelsen* skildrer Constantin Constantius hans rejse med postdiligencen Preussen Schnellpost, fra Stralsund over Hamburg til Berlin således:

'Der er blandt de lærde forskellige meninger om, hvilken plads der er den bekvemmeste i en diligence; min ansigt er følgende: det er elendighed til hobe. Forrige gang havde jeg en yderplads forlæns inde i vognen (denne anses af nogle for den store gevinst) og blev nu i seks og tredive timer således sammenrystet med mine nær-pårørende, at jeg, da jeg ankom til Hamburg, ikke blot havde tabt forstanden, men benene med. Vi seks personer, som sad inde i vognen, arbejdedes, i de seks og tredive timer, således sammen til et legeme, at jeg fik en forestilling om, hvad der hændte molboerne, i fortællingen *Benene*, der efter at have siddet længe sammen, ikke kunne kende deres egne ben. For om muligt, i det mindste, at blive et lem på et mindre legeme, valgte jeg en plads i kupeen. Det var en forandring. Imidlertid gentog alt sig. Postillonen – kusken på postvognen – blæste til afgang, jeg lukkede mine øjne, hengav mig i fortvivlelsen, og tænkte, som jeg ved sådan lejlighed plejer: Gud ved om du holder det ud, om du virkelig kommer til Berlin og i så fald, om du nogen sinde bliver menneske mere, i stand til at frigøre dig i isolationens enkelthed, eller du beholder et minde om, at du er et lem på et større legeme'.